

Gårds- och bygdeforskning – några tips

A. Skapa en ägarlängd Från dagens ägare till 1600-talet

Idag: Vem äger fastigheten idag?

Ta fram kartan hos www.hitta.se. Skriv in orten. Zooma in så att hussymbolerna visas. Klicka så att adressen visas. Byt till Tomtvvy och dubbelklicka på platsen så att tomtgränser och fastighetsbeteckning visas.

Ring lantmäteriets kundtjänst på 0771-63 63 63. Välj alternativ 1 och be att få uppgift om vem som äger fastigheten, tidigare ägare mm. Be att få en utskrift på alla uppgifter som finns. Där kan byggnadsåret anges. Be att få uppgifterna via mail. Gratis.

Eller maila till kundcenter@lm.se begär samma uppgifter. Du får uppgifterna inom 3 arb dagar.

1933-1980 Fastighetsböcker

Finns inte längre online pga GDPR. Originalen hos Härnösands landsarkiv. Riksarkivet www.riksarkivet.se har ett formulär "Beställ inskrivningshandling".

1875-1930 Lagfartsböcker

Finns online hos Riksarkivet www.sok.riksarkivet.se _ Välj Digitala forskarsalen. Specialsök. Välj Lagfartsböcker 1875-1933. Välj arkiv och leta upp "din" häradsrätt eller domsaga. Skrolla tills du hittar gårdar i "din" socken. Arkiv Digital lägger också ut Lagfartsböckerna: Arkivsökning och Arkivtyp. Välj Inskrivningsdomare. Skriv in häradets namn i rutan Arkivbildare.

1600-talet – ca 1875 Domböcker (småprotokoll och lagfartsprotokoll)

Lagfarterna finns i Häradsrätternas arkiv hos resp. landsarkiv under beteckningarna Domböcker, Småprotokoll eller Lagfartsprotokoll. AD arbetar med digitalisering.

Uppbud Före 1875 skulle varje fastighetsköp "uppbudas" 3 gånger vid tinget, innan lagfart (fasta) kunde beviljas. Vid 1:uppbudet uppvisades köpekontraktet.

Skatteköp, då privatpersoner köpte fastigheter från staten. Finns i Arninge, Kammarkollegie arkiv. Kommer förhoppningsvis snart hos AD.

Torp och förpantningslägenheter uppstod ofta genom en inteckning i en gård. Intressanta uppgifter kan finnas i domböckernas inteckningsprotokoll. När torpsystemet avvecklades i början av 1900-talet såldes torpen ofta ifrån gården. Då finns det lagfarter.

Beteckningar (enl. Förvaltningshistorisk ordbok)

Skattehemman Hemman i enskild persons ägo med full besittnings- och arvsrätt. Innehavaren betalade skatten till kronan (staten). Skattehemman kunde fritt ärvas och avyttras.

Kronohemman Hemman som ägdes av kronan och vars skatter gick till kronan. Kronohemman omvandlades ofta till skattehemman efter 1789, genom att åbon som brukade hemmanet skatteköpte det av kronan.

Kronoskattehemman Hemman som skatteköpts men där kronan behållit förköpsrätt vid försäljning

Frälsehemman Hemman på adelsmans jord som brukades av en åbo (utan börsrätt till hemmanet). Skatten (räntan) betalades till adelsmannen. Frälsehemman var förbehållet adeln, men från 1723 även präster och borgare. Från 1789 kunde allmogen förvärva frälsehemman.

Säteri Adels sätessgård med frihet från skatter och andra pålagor. Kunde säljas till ofrälse först 1809

Bouppteckningar

För att få fram sterbhusdelägare och konstatera om det finns fast egendom vid dödsfall används bouppteckningar. Arkiv Digital har bouppteckningar långt in på 1900-talet. (abonnemang krävs). Välj den socken där dödsfallet skedde. Välj Bouppteckningar. Kolla om det finns register. För senare bouppteckningar finns beställningsformulär hos Riksarkivet www.riksarkivet.se Beställ uppgifter och kopior. Bouppteckningar efter 1 juli 2001 finns hos Skatteverket. Ingen sekretess.

Kartor ger extra information

Gå till www.lantmateriet.se (Gratis) Välj Kartor och geografisk information. Välj sedan Historiska kartor. Skrolla ner till "Till Historiska kartor". Du får upp kartan över Gävle. Använd Avancerad sökning, både i Lantmäteristyrelsens arkiv och i Lantmäterimyndighetens arkiv. För att se kartorna och bilagda handlingar klicka på Hämta tiff (gratis) Du måste också ladda ner visningsprogrammet Djvu.

B. Boende och brukare av fastighet

Mantalslängder

Mantalslängder finns hos Riksarkivet www.sok.riksarkivet.se Välj Digitala forskarsalen. Specialsök. Välj Mantalslängder 1642-1820. Välj län och församling. Kolla sedan år för år. Mantalslängderna upptar den som brukade jorden, familjens huvudman. Senare mantalslängder, efter 1820, finns på mikrofilm på länsbiblioteken och på landsarkiven. Även Arkiv Digital har mantalslängder, Arkivtyp Häradsskrivare

Husförhörslängder

Husförhörslängderna är inte pålitliga källor för ägande, men är ovärderliga för att hitta personerna som bodde på fastigheten.

När byggdes huset?

I böckerna Svenska Gods och gårdar (1940-tal) och Sveriges bebyggelse (1950-tal) uppger ägarna själva när mangårdsbyggnader och ekonomibyggnader har uppförts. Böckerna finns på DVD hos Old Books <http://www.obdr.se/> AD har börjat lägga ut skannade böcker. Skriv "Svenska Gods och gårdar" i rutan Arkivsök.

Lokalhistoriska undersökningar

Detaljer om gårdar och torp finns i Lokalhistorisk undersökning 1916 hos Riksarkivet/Digitala forskarsalen/Lokalhistoriska undersökning och för år 1944 hos Arkiv Digital. Se Registersökning/Jordbruksräkning 1944.

Gamla foton finns hos tidigare ägare/boende, hembygdsföreningarna, lokala museer, Nordiska museet,

Hembygdsförbundet www.hembygd.se och Arkiv Digital (flygbilder) Porträtt i Porträttfynd på Rötter.

Tidningar Svenska dagstidningar äldre än 115 år finns delvis online hos KB <https://tidningar.kb.se/> för läsning hemma eller på bibliotek. Lokala tidningar har ofta annonser om gårdsförsäljningar och arrenden. Även de svenskamerikanska tidningar på www.mnhs.org har mycket information om Sverige.

Lästips: Hembygdsforska steg för steg, Per Clemensson och Kjell Andersson.

Börja forska kring ditt hus och din bygd, Per Clemensson och Kjell Andersson

Mantalsforska, Magnus Bäckmark

Gårdsforskning: Sök i Google på Heden + Gårdsforskning. En artikel i Öckerööarnas släktforskarförenings medlemstidning.

Förvaltningshistorisk ordbok <http://fho.sls.fi/>

Anna-Lena Hultman konkordia@konkordia.se

www.lilleskogen.se/gardsforskning/